

Yazışma Adresi
Correspondence Address

Nedime Gül DOĞAN ÖZDEMİR
Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü,
Samsun, Türkiye
nedime.dogan@gmail.com

Bu makalede yapılacak atıf
Cite this article as

**Doğan Özdemir NG,
Ağaçdiken Alkan S.**
Pozitivizm ve Hemşirelik:
Pozitivist Paradigmanın
Hemşirelik Bilimine Etkisi
Akd Hemşirelik D 2022;1(2): 71-76

Nedime Gül DOĞAN ÖZDEMİR
Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü,
Samsun, Türkiye

Seval AĞAÇDİKEN ALKAN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü,
Samsun, Türkiye

Geliş tarihi / Received : Nisan 21, 2022
Kabul tarihi / Accepted : Eylül 16, 2022

Pozitivizm ve Hemşirelik: Pozitivist Paradigmanın Hemşirelik Bilimine Etkisi

Positivism and Nursing: The Effect of Positivist Paradigm on Nursing Science

ÖZET

Hemşirelik biliminin gelişiminde ilk olarak pozitivist paradigmanın izleri görülmektedir. Pozitivist paradigma tıbbi modelin kullandığı, hümanist değerler, bakım, bireylerin deneyimleri, duyu ve düşünceleri yerine sayısal verilere odaklanan bir yaklaşımdır. Aksine hemşireliğin özünü insan, bakım ve insana ilişkin değerler oluşturmaktadır. Pozitivist yaklaşım bakımın yalnızca nicel göstergeleri olduğuna inanan ve tıbbi modeli temel alan hemşirelerin yetişmesine neden olmaktadır. Postmodern dönemle birlikte hemşirelik alanında pozitivist paradigmanın yerine bakımı ve insanı temel alan postpozitivist paradigmlarla araştırmalar yürütülmektedir. Bu doğrultuda alternatif paradigmlar ile çalışmaların yeniden yapılandırılması hemşirelik bilimine katkıda bulunacaktır. Bu derleme yazısında dünyada ve ülkemizde pozitivist paradigmanın hemşirelik bilimine olan etkileri literatür bilgileri ışığında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler

Hemşirelik, hümanizm, paradigma, pozitivism

ABSTRACT

In the development of nursing science, the traces of the positivist paradigm are seen for the first time. The positivist paradigm using the medical model is an approach that focuses on numerical data instead of humanistic values, care, individuals' experiences, feelings and thoughts. On the contrary, the essence of nursing is human, care and human values. The positivist approach leads to the training of nurses who believe that care has only quantitative indicators and based on the medical model. With the postmodern period, researches are carried out with postpositivist paradigms based on care and human instead of positivist paradigm in the field of nursing. In this direction, the restructuring of studies with alternative paradigms will contribute to the science of nursing. In this review article, the effects of the positivist paradigm on nursing science in the world and in our country are discussed in the light of literature information.

Keywords

Nursing, humanism, paradigm, positivism

Alanla ilgili bilinenler

Hemşirelik biliminin her alanında pozitivist yaklaşımın yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Geçmişte pozitivist yaklaşımın etkisi olan nicel araştırmaların çok fazla olması bunun göstergesidir.

Makalenin alana katkısı

Bu derlemede güncel literatür ışığında pozitivist yaklaşımın hemşireliğe etkisi incelenmiş olup hemşirelik biliminde paradigma yaklaşımlarını inceleyen araştırmacılar için konunun temelini anlamalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GİRİŞ

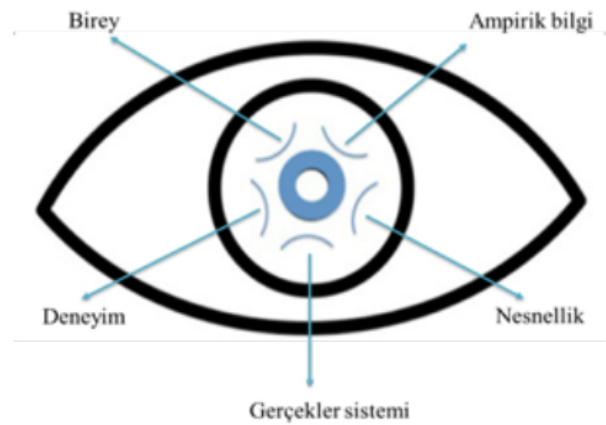
Pozitivist yaklaşım diğer adıyla olguculuk, teoloji ve metafizik kavramları barındırmayan yalnızca somut gerçekleri temel alan yaklaşımdır. Bu yaklaşımda bilginin gözlemlenebilir olaylardan elde edilebileceğini ve nesnel olduğunu belirtmektedir. Bu bakış açısı ölçülebilir ve sayılabilir durumları araştırarak bilime katkıda bulunmaktadır (1). Matematik, fizik, kimya gibi bilimler kendilerine özgü bilgiyi geliştirmek için pozitivist yaklaşımı kendilerine rehber edinmektedirler (2). Pozitivist yaklaşımın etkisi geleneksel olarak bu felsefi yaklaşımın altında yapılandırılan tıp ve hemşireliğe de yayılmıştır. Pozitivist yaklaşımın temel özelliği sayısal verilerle, hipotezlerle, yasalarla ve kanıtlarla elde edilen bilimsel açıklamalarla ilgilenmesidir (3). Bu bilimsel açıklamalar, hemşirelikte somut sağlık bakım sonuçlarının elde edilmesi ve kanıtların oluşturulması için önemlidir. Ancak hemşirelik bilimi doğası gereği biyolojik, psikolojik ve sosyal olan insan kavramı ile ilgilenmektedir (4). Hemşirelik araştırmalarında pozitivist yaklaşım ile elde edilen sonuçlar yalnızca sayısal veriler olup temel uğraş alanı olan insanın deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini yeterince araştırmaya olanak sağlamamaktadır. Pozitivist yaklaşım nesnellik teşvik eden, indirgemeci, öznel ve kişisel anlamları dışlayan bir yapıya sahiptir. Bu nedenle pozitivist yaklaşımaya ek olarak üretilen ve hemşireliğin özünü daha uygun olan yorumlayıcı yaklaşımaya geçiş süreci ile devam edilmelidir. Bu yaklaşım geçişi hemşirelik sanatının ve biliminin yeniden tanımlanmasına, aynı zamanda nesnellik kavramlarına meydan okuyarak araştırmaların doğasına humanistik bir yaklaşım sunmaktadır. (5)

Pozitivist Tanımı

Pozitivist yaklaşım, doğru bilgiye yalnızca var olan olayların incelenmesi ile ulaşılabileceğini ve bu bilgilerin deneysel bilimler tarafından oluşturulduğuna inanan bir felsefe sistemidir (6,7). Pozitivist yaklaşım terimi ilk olarak, 19. yüzyıl Fransız filozofu Auguste Comte tarafından, geleneksel olarak doğal dünyanın çalışmasıyla ilişkilendirilen ve sosyal dünyadaki araştırmalara uygulanan bilimsel yaklaşımı tanımlamak için

kullanılmıştır (8). Fransız devriminden sonra toplumda oluşan karmaşayı yeni bir toplumsal düzenleme ve reform ile ortadan kaldırmaya inanan Comte, pozitivist yaklaşımın ve sosyolojinin kurucusu olarak görülmektedir (6). Comte, bilim insanlarının ampirik olarak doğrulanabilir gözlemlere odaklanması gerektiğine ve bunun tek başına insan bilgisi oluşturması gerektiğine inanmaktadır. Pozitivist sosyal yaşamı ve dünyayı anlayabilmek için bir anahtar görevinde bulunmaktadır. Sosyal dünya içinde insanın entelektüel gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır (9). Pozitivist bilimin temel özelliği, araştırma sonuçlarından olumlu olanların sayısı ile, yani hipotezlerin, yasaların ve evrensel genellemelerin oluşumunu destekleyen kanıtlarla ilgilenmesidir (10). Pozitivist yaklaşımde "pozitif" terimi var olan metafizik olgulardan uzaklaştırmak için kullanılmıştır. Pozitivist sosyal dünyayı anlamının anahtarı olarak geliştirilmiş ve insanlığın entelektüel gelişiminde önemli bir adım olmuştur (9).

Pozitivist yaklaşımın kavramsal olarak incelenmesinde Pawlikowski ve arkadaşları (2018) tarafından geliştirilen şekilde yararlanılmıştır (Şekil 1). Bu şekilde görülen her bir siyah dairenin içi bir özelliği ve gelişip büyüdüğü çevreyi temsil etmektedir. Küçük mavi daire ise pozitivist yaklaşımın temel kavramlarını oluşturan doğal fenomenleri belirtmektedir. Mavi daire etrafında bulunan beş mavi kavisli çizgi, tanımlayıcı özelliklerini gösterir. Bunlar; (a) deneyim, (b) gerçekler sistemi, (c) nesnellik, (d) ampirik bilgi ve (e) birey olarak sıralanmaktadır. Her bir özelliğin ilişkili fenomene bağlı olarak nasıl değiştiğini göstermek amacıyla kavislidir. Dış bölümde bulunan siyah ovalin köşeleri pozitivist fenomenlerini ve kavramlarının sonuçlarını etkileyen faktörleri belirtmektedir. Her iki köşeyi birbirine bağlayan eğri çizgiler çevrenin etrafını sarmakta ve belirli bir fenomen ile olan bağlantının nasıl olduğunu göstermektedir (7) Şekil 1.

Şekil 1. Pozitivist yaklaşımın kavramsal modeli (7) (Kaynak 7'deki şekil modifiye edilerek kullanılmıştır)

Hemşirelik ve Pozitivizm

Hemşirelikte pozitivist felsefenin gelişimi Pozitivizm birçok hemşire teorisyenin kullanımı ile hemşirelik bilim literatüründe sıklıkla yer almıştır (7,10). Hemşirelik disiplini 19. yüzyılın ortalarında Florence Nightingale ile başlamış ancak bir bilim olarak hemşirelik fikri 20. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır (11). Matematik, fizik, kimya gibi "sert bilimler" olarak nitelendirilen bilim dalları bilgiyi geliştirmek için kendilerini pozitivist bakış açısına yönlendirmiş ve etkisi bu şekilde yapılandırılmaya uygun olan hemşirelik bilimine de yayılmıştır. Pozitivizm, Nightingale'in 10 temel alanın yer aldığı "Hemşirelik Üzerine Notlar" kitabıyla başlamıştır. Nightingale, Kırım savaşında hemşirelik bakımı ile askerler için enfeksiyonların ve ölümün azalmasına katkıda bulunan müdahalelerini kaydetmiştir. Bu müdahaleler somut ve gözlemlenebilir verilerdir. Böylelikle hemşirelik biliminde kanıta dayalı uygulama başlamıştır (10).

Hemşire liderler, hem hemşireliğin görev alanlarını netleştirmek ve hemşireliğin mesleki sınırlarını korumak amacıyla hemşireliğin mesleki yapılanmasını şekillendirmek için çalışmalarını yürütmüştür. Meslekler genel olarak meslek üyelerinin belirli bir bilimsel bilgi birikimi ile tanımlandığından bazı akademisyenler erken gelişim dönemlerinde hemşireliğin bilimsel temelini geliştirilmesi gerektiğini bildirmiştir. Hemşireliğin bilimsel birikiminin nasıl olması gerektiği üzerinde çalışırken dönemin bilim felsefesi anlayışı olan mantıksal empirizm ve pozitivizme ilişkin çalışmalara yoğunlaşmıştır. 1960-1970'li yıllarda bilimin göstergesi teoriler olarak görüldüğünden bu anlayış hemşirelik bilim insanlarını da çok fazla etkilemiştir (11). Bazı bakım uygulamalarının bilimsel açıklaması hemşirelik araştırmalarının hedeflerinden biri olarak görülmektedir. Hemşirelik alanında uygulamada kanıt elde etme ve somut sonuçları nicel göstergelerle doğrulama eğilimi vardır. Bu tür bir eylem pozitivistin ürünü kabul edilmektedir (12).

Hemşireliğin bilimsel bilgi birikimini oluşturmanın yolu hemşirelik teorileri geliştirmek olarak kabul edilmiştir. Bu süre zarfında birçok yayın göze çarpmaktadır. Önemli hemşirelik teorisyenlerinden biri olan Dorothy Johnson tarafından Hemşirelik Araştırmaları dergisinde yayınlanan "Teorinin Gelişimi: Birincil Sağlık Mesleği olarak Hemşirelik İçin Bir Şart makalesi" bunun bir örneği olarak gösterilebilmektedir. Johnson bu makalesinde hemşirelik mesleğinin topluma hizmet verirken bilimsel temeli olması ve bilginin sürekli artması gerektiğini belirtmiştir (10).

Comte ile başlayan pozitivist akım, Kuhn ve Popper tarafından ciddi bir darbe almıştır. 1970'li yıllarda sırasıyla önce Kuhn tarafından öne sürülen "paradigma değişim süreci" ardından Popper tarafından ortaya atılan "yanlışlanabilirlik teorisi" postpozitivizmin oluşum sürecindeki en önemli olaylardır. Bu teorilerden

sonra sosyal bilimler ve sağlık alanındaki çalışmalar pozitivist yaklaşımdaki tek doğrunun olduğu anlayışından vazgeçmeye ve bir paradigmal değişimin olabileceğine inandılar. Paradigma değişimi pozitivist yaklaşımı tamamen reddetmezken bazı olguları açıklamada yetersiz olduğunu öne sürerek yeni bir değişime ihtiyaç olduğunu öne sürmüştür. Tüm bu gelişim basamakları sosyal bilimler ve sağlık alanlarında özellikle hemşirelikte postpozitivist yaklaşımın temellerinin atılmasını sağlamıştır (12).

Hemşirelikte Pozitivizmin Etkisi

Hemşirelik teorik temelli, analitik ve mekanik olan tıbbi model paradigmasına bağlı olmak yerine iletişim, etkileşim ve holistik bakış açısıyla şekillenen birey merkezli bir meslektir. Hemşirelik uygulaması ve eğitiminin temel felsefesi hümanizmdir. Hemşirelik bakımında hümanistik yaklaşım hemşire-hasta etkileşimine dayanmaktadır. Geçmişte hastalık tedavisi modeli hastaların pasif bakım alıcısı olarak görülmelerine neden olmuştur. Günümüzde ise hastanın öznel deneyimlerinin yer aldığı, bütünsel ve psikososyal bireyselleştirilmiş bakım temel alınmaktadır (4). Var olan değişim hemşirelerin empati ve etkin dinleme becerilerini geliştirip hemşirelik bakımında kullanabilmelerine destek olmaktadır. Bu durum kaçınılmaz olarak yalnızca bireysel olanın benzersizliğini değil aynı zamanda etkileşimin de benzersizliğini içeren bir süreci kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında hastanın bireysel deneyimlerinin anlaşılmasında objektif ve deneysel gözlemlerin çoğu zaman yetersiz kaldığı bilinmektedir (14).

Hemşirelikte bilgi tabanı oluşturma ve kanıta dayalı uygulamalar geliştirme amacıyla araştırmaların yapılması oldukça önemli görülmektedir. Bu bilimsel paradigmanın bilgi üretme yolu olarak benimsenmesi hemşirelikte çeşitli problemleri ortaya çıkarmaktadır. Pozitivist paradigmanın nesnellığe olan bağlılığı araştırmacıyı pasif role konumlandırmaktadır. Bu süreçte subjektif anlamlar yalın olarak ifade edilmemekte aksine bu anlamlar ölçülebilir kavramlar olarak sunulmaya çalışılmaktadır. Bu paradigma kişisel anlamlara ve katılıma karşı olarak insanın varoluşunun doğasının etkinliğini azaltmaktadır. Pozitivizmin önerdiği nesnellik anlayışı, araştırma sürecinin nesnelleştirilmesine karşın araştırma konularının da hümanizmden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu durum hemşirelikte empatik ve destekleyici bir bakımın sunulması yerine nesnel bilimsel bilgi arayışında kaybolmaya ve bakımda mekanikleşmeye yol açabilmektedir (15). Pozitivizm yaklaşımı hemşirelik uygulamalarını ve araştırmalarını deneysel ve sayısal veriler ile sınırlandırabilmektedir (7). Hemşirelikte; rakamlar, gözlemsel ölçüler, hipotezlerin "kanıtlanması" veya "çürütülmesi" ya da sonuçların tartışılmaz 'gerçek' gibi görülmesi durumlarının uygun olmaması nedeniyle pozitivist paradigma değişimi yaşanması kaçınılmaz olmuştur (5).

Günümüzde pozitivist hemşirelik bilgisindeki baskın konumundaki eğilim başlıca çok olmuş ve sürekli ivme kazanarak ilerlemektedir. Bu paradigmal geçişin sebeplerine neden olan birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan biri pozitivist değerlerin hemşirelik mesleğine tam olarak uygun olmamasıdır. Pozitivist değerler; tam tarafsızlık, mümkün olduğunca az önyargı ile çalışma, koşullar ile çevrenin kontrolü ve tutarlılığı, değişmez gerçeklerin olması ve hemşirelik bakım kalitesinin, geçerlik, temsil edilebilirlik ve daha geniş kitleye genellenebilirlik ile belirlenmesidir. Pozitivistler genel olarak duyularla hareket edilemeyeceğine inanmaktadır. Pozitivizmde bilgilerin deneysel aktivitelerle elde edildiği görüşü yaygındır. Bu görüşle hem doğal hem de sosyal fenomenlerin doğru bir şekilde tanımlanması, kaydedilmesi ve nedensel olarak açıklanması mümkün olmaktadır (8). Ancak bu paradigmaya yönelim pozitivist bilimsel yöntem için sağlam bir yapı oluşturması nedeniyle pozitivist paradigmayla uyum göstermektedir (9).

Hemşireliğin meslek olma yolundaki ilk adımlarında pozitivist yaklaşım tümüyle benimsenmeye çalışılmıştır. Hemşireliğin tek başına pozitivist paradigma çatısı altında karşılaştığı sorunlar onu yorumlamacı paradigmal yapı-yani postpozitivizme yönelme zorunluluğunu ortaya koymuştur. Ancak pozitivist paradigmanın sağladığı araştırma yöntemleri pozitivistten tümüyle vazgeçmeyi engellemektedir. Yorumlayıcı paradigmada pozitivistin aksine sonuçların araştırmacının görüşlerine, deneyimlerine, değerler ve algılarına göre belirlenebilir olması, farklı insanlar, topluluklar ve gruplar, dünyada neyin 'gerçek' olduğunu açıklayan farklı algılara sahip olması ve araştırmacının yapıldığı ortamın 'kontrol edilemez' olduğu görüşünün benimsenmesi postpozitivizmin özellikleridir. Tüm bu özellikler hemşirelikte var olan görüş ve bakım standartlarına uygun olmaktadır (5,12). Bu nedenle birçok sağlık araştırmacısı insan deneyimlerini, gereksinimlerini ve duygularını daha iyi anlayan paradigmalara yönelmektedir (5, 9). Son çeyrek asırdır hemşirelik araştırma metodolojisinde plüralizm (çoğulculuk) anlayışı kabul görmektedir.

Hastaların, hasta yakınlarının ve klinisyenlerin deneyim ve motivasyonlarının hemşirelik bakımında önemli bir bileşen olarak kabul edilmesi, yorumlayıcı paradigmaya olan eğilimin artmasını sağlamaktadır. Ancak kanıta dayalı hemşireliğe olan gereksinim halen devam etmektedir. Kanıta dayalı bilgi üretimi hemşirelik bilimi için vazgeçilemez olsa da yorumlayıcı/yapılandırıcı paradigmal geçiş tüm hızıyla devam etmektedir (14,20). Hemşirelikte pozitivist paradigması hızla hemşireliğin özünde yer alan yorumlayıcı ve dönüştürücü paradigmalara dönüşmektedir. Pozitivizm bilimsel yöntem için paradigmatik bir yapı sağladığından günümüzde hemşirelik alanında halen kullanılmaya devam etmektedir (8). Pozitivizme olan inancın sarsılmasından sonra bilimde yeni bir paradigma arayışı başlamıştır. Yeni bir paradigma arayışı sonucunda pozitivist karşıtı olan

postmodernizm paradigması gelişmiştir. Postmodernizm ışığında postpozitivist paradigma doğmuştur. Postpozitivist bilgi modernite ile birlikte gelişen ve tek bir bilginin doğru olduğu görüşüne karşı özgürleşme ve üst söylemlere karşı bir başkaldırı olarak tanımlanmaktadır. Pozitivist paradigma gerçeğin basit, mekanik ve nicel verilerle tahmin edilebileceğini belirtirken postpozitivist paradigma ise bilginin konuma ve zamana göre değiştiğini, disiplinler arası ilişkilerin bilgi üretimine katkıda bulunduğunu ve bilimde kuşkuçuluk, süresizlik gibi kavramların yer aldığını belirtmektedir (9).

Hemşirelikte mantıksal ampirizmin etkisi hemşire akademisyenlerin mantıksal ampirizmi yeterli bir bilim felsefesi olarak görmemesinden sonra bile uzun süre sürmüştür. Hemşireliğin özerk bir meslek olarak kabul edilmesi ile, hemşirelik teorilerinde mantıksal ampirizm kullanımı kavramsal sorunlara yol açmıştır. Ayrıca bilim filozofları, teorilerin mantıksal gerekçeleri olması gerektiği ilkesi de dâhil olmak üzere, mantıksal ampirizmin merkezi ilkelerinin çoğunu reddetmişlerdir (4). Bunun yerine, bilimin uygulanması sürecine daha fazla odaklanılmıştır. Bu durum belirli amaçlara veya bağlamlara uygun bilimsel modellerin oluşturulmasını savunan çoğulcu bir bilim anlayışına yol açmıştır. Bilim felsefesine yönelik bu çoğulcu yaklaşım hemşirelik bilimi için daha iyi kaynaklar sağlamaktadır (8).

Pozitivizm 20.yüzyılın ortasında başlamıştır ve birçok bilim aslında postpozitivizme karşı cevap veya bu eleştirileri makul gördüğü için bilimsel araştırmalarda özellikle randomize kontrollü çalışmalarda nesnellüğün ispatı derdine düşmüştür. Bu bağlamda kanıt piramidinde en tepede olan randomize kontrollü çalışmalarda deney öncesi kayıtlar (clinical trials vb.), körleme, post-hoc analizler gibi kanıt gücü, bir bakıma nesnellüğün ispatı olarak bilimsel yöntem içinde yerini almıştır. Buna rağmen baskın bir paradigma olan pozitivist günümüzde yoğun bir şekilde eleştirilmekte ve sorgulanmaktadır. Pozitivizmin ontolojik konumu gerçekliğin bireyin dışında olduğunu öne sürmektedir.

Pozitivizm, nicel veriler için nitel verileri ikincil konumda görme eğilimindedir. Ancak pek çok hemşirelik araştırmasında niteliksel veriler, hemşireliğin uygulamalı bir meslek olması nedeniyle, insan deneyimini şekillendiren sezgisel güçler, yapılar ve mekanizmaların oluşturulmasında nicel verilerden daha önemli olabilmektedir. Bu nedenle pozitivist bir yaklaşım, ölçülemeyen birçok kavramı incelememesi nedeniyle genellikle sosyal yaşamı araştırmak için uygun görülmemektedir (7).

Postpozitivizm araştırmacının bilgisinden bağımsız bir dünyanın varlığını tanımaktadır (4,18). Dünyanın yalnızca olaylardan, işlerden, deneyimlerden, izlenimlerden ve söylemlerden değil, aynı zamanda çoğu gözlemlenemeyen temel yapıardan, güçlerden ve eğilimlerden oluştuğunu ileri sürmektedir. Tüm insanlar tarihler,

umutlar, anlatılar, zihinsel modeller ve kültürel normları içeren bir dünya görüşü aracılığıyla bilgi topladığından ve anladığından araştırmacılar tamamen tarafsız ve nesnel olamamaktadırlar (8,19). Hemşirelik bilim ve sanattan oluşan bir disiplin olarak tanımlanmaktadır. Hemşireliğin bilim yönünü pozitivist paradigmanın daha çok beslediği veya geliştirdiği ancak sanat yönünü de postpozivist paradigma ile ortaya koyabilmektedir (20) Hemşirelik uygulamalarında hemşirelik sanatı dâhil edilmeden uygulamanın yapılmasına yol açmaktadır. Uygulamada yalnızca nesnel bilginin kullanılması ve hemşire ile hastanın etkisinin yok sayılması hemşireliğin hümanist felsefesine uygun olmamaktadır. Pozitivizm kavramı, müdahalelerin bilimsel yönden daha iyi anlaşılmasını sağlamakta ve uygulamada kullanılmasına yardımcı olmaktadır. Ancak pozitivism hemşirelerin uygulamalarını tek bir yöntemle değerlendirmekte ve böylece hemşireliğin de sanat içerdiği inancını ortadan kaldırmaktadır (7).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Hemşire araştırmacılar postmodern dönemde gerçekleşen paradigma değişiminin farkında olmalı ve bu değişime ilişkin araştırmalar sürdürmelidirler. Özellikle dünyanın içinde bulunduğu pandemi koşulları sayısal veriler kadar bireylerin ve onların öznel deneyimlerinin de incelenmesi gerektiği yönünde bir farkındalık oluşmasını sağlamıştır. Özellikle nitel araştırmaların planlanması hemşirelik biliminin tıbbi bakış açısının mirası olan pozitivism bakış açısından kendini kurtarabilmesini ve daha kapsamlı sonuçların elde edilmesine katkı sağlamaktadır. Öte taraftan yalnızca akademisyen hemşirelerin değil klinik hemşirelerin de bu doğrultuda araştırmalar planlanmaları ve kendilerini geliştirmelerinin son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Yazar Katkıları:

Fikir/Kavram: N.G.D.Ö., S.A.A.; Tasarım: N.G.D.Ö.; Denetleme/Danışmanlık: S.A.A.; Literatür Taraması: N.G.D.Ö., S.A.A.; Makalenin Yazımı: N.G.D.Ö.; Eleştirel İnceleme: N.G.D.Ö., S.A.A

Çıkar Çatışması:

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

1. Polit D, Tatano Beck C. Foundations of nursing research. In: Nursing research principles and methods. 7th ed. USA: Lippincott Williams and Wilkins; 2004.
2. Weaver K, Olson JK. Understanding paradigms used for nursing research. J Adv Nurs. 2006; 53(4): 459-469.
3. Younas A, Parsons K. Implications for paradigm shift in nursing: A critical analysis of Thomas Kuhn's revolutionary science and its relevance to Nursing. Adv Nurs Sci. 2019; 42(3): 243-254.
4. Watson J. The theory of human caring: Retrospective and prospective. Nurs Sci Q. 1997; 10(1): 49-52.
5. Ryan G. Postpositivist, critical realism: philosophy, methodology and method for nursing research. Nurse Researcher. 2019; 27(3): 20-26.
6. Sönmez, V. Bilim felsefesi. 5 Baskı. Anı Yayıncılık; 2013; 80-150.
7. Pawlikowski P, Rico N, Van Sell SL. Positivism: A concept analysis. Int J Nurs Clin Pract. 2018; 5: 284-291.
8. Coleman, P. An examination of positivist and critical realist philosophical approaches to nursing research. Int J Caring Sci. 2019; 12(2): 1218-1224.
9. Corry M, Porter S, McKenna H. The redundancy of positivism as a paradigm for nursing research. Nurs Philos. 2019; 20(1): 10-12.
10. Alikılıç İ. Pozitivizm ve Postpozitivizm. İnsanat Sanat Tasarım ve Mimarlık Araştırmaları Dergisi, 1(1), 2021;39-62.
11. Landeros Olvera E, Salazar González BC, Cruz Quevedo E. Influence of positivism on nursing research and practice. Index Enferm. 2009; 18(4): 263-266.
12. Ryan G. Introduction to positivism, interpretivism and critical theory. Nurse Researcher. 2018; 25(4): 41-49
13. Bluhm RL. The (dis)unity of nursing science. Nurs Philos. 2014; 15(4): 250-260.
14. Johnson DE. Development of theory: A requisite for nursing as a primary health profession. Nurs Res. 1974; 23(5): 372-377.
15. Ernest P, Jandrain B, Scheen A. Forces et faiblesses des essais cliniques: évolution en fonction de l'essor de la médecine personnalisée. Revue Medicale de Liege. 2015; 70(5-6): 232-236.
16. Playle JF. Humanism and positivism in nursing: Contradictions and conflicts. J Adv Nurs. 1995; 22(5): 979-984.
17. Speziale HS, Streubert HJ, Carpenter DR. Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative. 5th Revised edition. Lippincott Williams and Wilkins; 2011.
18. Warelow PJ. Changing philosophies: A paradigmatic nursing shift from Nightingale. Aust J Adv Nurs. 2013; 31 (1): 36-45.
19. Hesse-Biber S. Qualitative approaches to mixed methods practice. Qualitative Inquiry. 2010; 16(6): 455-468.
20. Alligood, MR. Areas for Further Development of Theory Based Nursing Practice. Elsevier; 2014; 414-424.